خراسان شمالی
روزنامه خراسان شمالی: گروه چهارم نشریات
روزنامه سیاسی،اقتصادی،فرهنگی،اجتماعی خراسان شمالی
یک شنبه ۲۴ اردیبهشت ۱۴۰۲
۲۳ شوال ۱۴۴۴. شماره ۳۹۲۲
صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی هنری خراسان
مدیرعامل و مدیرمسئول: رضا خوراکیان
دفترمرکزی: مشهد،بلوارشهیدصادقی(سازمان‌آب)
صندوق پستی: ۵۱۱-۹۱۷۳۵
تلفن: ۳۷۶۳۴۰۰۰-۰۵۱
نمابردبیرخانه: ۳۷۶۲۴۲۳۵-۰۵۱
پیامک: ۲۰۰۰۹۹۹ چاپ: شهرچاپ‌خراسان
آدرس: بجنورد،خیابان امام خمینی(ره)، بین میدان فردوسی و مادر، جنب درمانگاه خاتم الانبیا(ص)
تلفن اشتراک: ۳۲۲۳۹۷۶۴
دفترمرکزی پذیرش آگهی: ۳۲۲۳۹۷۶۴

گزارش

نگاهی به گام های اقتصادی زنان سختکوش ایل در استان

بیشتر گلیم به عنوان زیر انداز محسوب می شود که الیاف به کار رفته در آن عمدتاً طبیعی است. نقوش به کار رفته در گلیم، الهام گرفته از فرهنگ سنتی و محلی این دیار است. در بافت گلیم از نقشه زیاد استفاده نمی‌شود و بیشتر ذهنی است. مرسوم ترین هنر دیگر عشایر کرمانج خراسان شمالی بافتن نوعی گلیم به نام سفره کردی است که راوی قصه زندگی بافنده است. این هنر اصالتش به این دیار برمی گردد و توسط زنان هنرمند کرد عشایر بافته می شود که جایگاهش اغلب شیروان، فاروج، اسفراین، بجنورد و مانه است. اندازه سفره کردی متفاوت است و طرح های بسیار زیبا و خلاقانه که در واقع بیانگر اعتقادات این منطقه است روی آن نقش می بندد. جنس سفره کردی از پشم است. طرح و نقش های متنوع و متعدد بر گرفته از نقش های ذهنی و خیالی، حیوانی، گیاهی و اشکال هندسی، دایره، مثلث و مربع است. این چند مورد ذکر شده فقط بخشی از هنرنمایی بانوان این خطه است، چرا که ۳۵ درصد از صنایع دستی تولیدی کشور حاصل دسترنج زنان هنرمند عشایر است که با آماری ۶۰۰ هزار نفری، کمتر از یک درصد جمعیت کشور را دربر می‌گیرند که در این دیار نیز میزان تولید صنایع دستی توسط خانوارهای عشایری سالانه ۱۰ هزار و ۳۰۰ متر مربع است. صنایع دستی عشایر استان انواع قالی کردی، قالیچه، سفره کردی، جاجیم، گلیم، خورجین، پلاس، لباس های محلی، دستکش، کلاه، توبره و کیف های دستی را شامل می شود که بخشی از آن برای مصرف خانوار است و بخشی به بازار عرضه می شود.

زنان هنرمند ایل، علاوه بر موارد ذکر شده، سرپناه و محل اسکان خود و خانواده را نیز با دستان خود می سازند و بافت سیاه چادر در استان از دوران بسیار دور در این خطه رواج داشته و زنان عشایر با تولید آن در زنده نگه‌داشتن این هنر دستی نقش بسیار موثری ایفا کرده اند و همواره یار و یاور مردان ایل هستند. زنان عشایر استان با استفاده از موی بز با هنردستان خود به بافت سیاه چادر اقدام می کنند و پس از دوخت تخته های بافته شده و برپایی آن با همکاری مردان ایل از سیاه چادر به عنوان سرپناه و محل اسکان خود استفاده می کنند.

همچنین به منظور حفاظت بیشتر در اطراف سیاه چادر، از چیت های تزیین شده که باز هم از سوی زنان عشایر بافته می شود، استفاده خواهد شد که در مقابل باد و باران و به منظور رعایت حریم شخصی خانواده به کار می رود. خواص ذاتی موی بز که برخلاف بقیه مواد در گرما منقبض و در سرما منبسط می شود از ویژگی های این ماده است که در سیاه چادر استفاده می شود.

این ویژگی ممتاز موی بز که در تولید سیاه چادر از آن استفاده می شود در تابستان هوای خنک را به درون آن هدایت و در زمستان از ورود سرما و باران به داخل جلوگیری می کند. اینک در حوزه صنایع دستی ۲۳ صندوق خرد توسط زنان عشایری استان راه اندازی شده است که تولیدات خود را عرضه می کنند و همچنین از مصرف کنندگان سفارش کار می گیرند.

هنرمندان عشایری در حوزه تولید سیاه چادر، علاوه بر افزایش درآمد خانوارها، کمکی به شناسایی هویت این قشر خواهند کرد و این فرهنگ را زنده نگاه خواهند داشت. صنایع دستی می تواند علاوه بر افزایش درآمد و ارزش افزوده به عنوان فرهنگی اصیل در حوزه عشایر حفظ شود چرا که بیشتر زنان و دختران عشایری به موازات سایر فعالیت‌های خود از اوقات فراغتشان برای تولید صنایع دستی استفاده می‌کنند. با این همه همت زن ایل باید گفت این قشر تنها به یک نقش قانع نبوده اما در مراحل زندگی با تمام کاستی ها دست و پنجه نرم و در حد توان کاستی ها را با مهر و محبت خود تامین می کنند چرا که همزمان چندین مسئولیت را برعهده دارند، پس به پاس زحماتی که برای خانواده، شهرستان، استان و کشور می کشند مسئولان باید نگاه ویژه ای به آن ها داشته باشند تا هیچ گاه خسته از کوچ نشوند.

عکس ها: اینترنت

کوچ، زندگی، ییلاق، قشلاق، گله و ایل؛ کلید واژگان کوچ نشینی است، اما این ها به تنهایی یک کوچ را نمی سازند بلکه زنان توانمند، همگام با مردان ایل هستند که زندگی متفاوتی را می سازند.

ایرنا در مطلبی، نگاهی به گام های اقتصادی زنان سختکوش ایل در استان داشته که در آن آمده است: کوچ نشینی کهن ترین شیوه زیست بشر است که پابرجا بودن آن تا عصر حاضر از بزرگ ترین جاذبه های این شیوه معیشت محسوب می شود و همین شیوه خاص زندگی سبب شده ایلات و عشایر، دیدنی ترین جاذبه عصر تکنولوژی، لقب بگیرند. عشایر به شیوه‌ای جذاب و باورنکردنی طی قرن ها و سال های طولانی به حفظ سنن و آداب و رسوم گذشته خود اقدام کرده اند و این اصالت به جاذبه ای برای صنعت گردشگری تبدیل شده است. مسکن عشایر و سبک زندگی آن ها، زبان، موسیقی، غذاهای محلی، صنایع دستی و لباس های محلی به همراه آیین های به جای آوردن جشن های عروسی و محلی از مهم ترین جاذبه های ایلات و عشایر است.

بارزترین مشخصه ایلات و عشایر شیوه زیست آنان است که برخلاف یکجانشینان روستایی و شهری در کوچ و نقل و انتقال دایمی سیاه چادرها و رمه های خود هستند. عشایر کوچرو ایرانی که یکی از جاذبه های مهم گردشگری فرهنگی به شمار می آیند در همه نقاط ایران در حوزه های غرب و جنوب غرب، شرق و جنوب شرق، شمال غرب، شمال شرق و مرکزی ایران ایلات و عشایر پراکنده شده اند که نوع زندگی عشایر خراسان شمالی از بارز ترین زندگی های دست نخورده و بکر است که یک لحظه زندگی کردن در کنار این اقوام آرزوی هر گردشگری است. فقط چند لحظه ای اگر چشمان خود را ببندیم و ایل و نحوه کوچ را تصور کنیم به طور یقین به زیبایی زندگی ساده کوچ روان پی خواهیم برد؛ رقص سیاه‌چادرها در دامن باد بهار و پاییز، لباس‌های رنگارنگ زنان و مردان ایل، بوی نان تازه و گل‌های وحشی و تقلای رمه‌های تازه از راه رسیده برای بر گرفتن دمی از آب گوارای چشمه، همه و همه هارمونی زیبایی از زندگی آرام و دلنواز ایل عشایر است که باید به آن نگریست و از آن در زندگی روزمره خود الگو گرفت. تمام بار و بنه از لحافی برای خوابیدن، خوراک دام، وسایل برای دوشیدن شیر و تهیه پنیر و غذا، همه روی اسب یا قاطر بار می شود و ایل به مکان دیگری حرکت می کند. صدای زنگوله دام‌ها همراه با نوای نی چوپان، آواها و نواهای سنتی، بوی دلنشین خاک باران خورده، غذاهای طبیعی و پوشش رنگارنگ و اصیل مردان و زنان در کنار سیاه چادرها برای هر کسی یادآور جذابیت‌های بی‌بدیل زندگی عشایر است؛ این مسافران همیشگی طبیعت!

کوچ عشایر پیشه ای که نسل به نسل از پدر به پسر رسیده و هر سال از جنگل های سرسبز و چمنزارهای بادگیر ارتفاعات کوچ می کنند، کوچی که علاوه بر کمک به رزق، بیانگر سنت و فرهنگی دیرینه است. بوی اصالت ایلی و ایل نوازی و کوچ عشایر و زندگی پر پیچ و خم کوچروها، همان‌هایی که در ناملایمات زندگی کوچ‌نشینی، فرهنگ اصیل ایرانی را پاس داشته‌اند و در سنتی‌ترین شیوه‌های زیستن حافظان آداب و رسوم بکر ایرانی را به شهرنشینی نشان می دهد. اما از این همه زیبایی که بگذریم بی انصافی است که در این میان به بانوان سختکوش ایل اشاره نکنیم چرا که این شیرزنان همواره دوشادوش مردان خود با تمام کاستی ها گام به گام آن ها بوده اند. هنوز خورشید نور خود را به زمین نتابانده است، زن ایل بیدار است برای دوشیدن شیر از گوسفندان و تبدیل آن به لبنیات بکر؛ آن طرف تر صدای «دفتین» برقرار است؛ نوایی که گوش را نوازش می دهد طوری که کودکان ایل با صدای دلنشین مادر از خواب بیدار می شوند و چشم به رج رج گلیمی که بر دار است، می دوزند.

گره‌های ریز و درشتی که با تَرَک های دست، با نقش های زیبا به یادگار می گذارند و این بر هیچ کسی پوشیده نیست که هنر بانوان این مرزو بوم به ویژه زنان عشایر زبانزد خاص و عام است.

گلیم را می توان یک نوع فرش پُرزدار دانست که از تنیده شدن تارو پود در هم به وجود می آید و از با سابقه ترین زیر اندازها محسوب می شود و دارای سابقه هفت هزار ساله است. کاربرد

تالاب ها و آبگیرهای خراسان شمالی در معرض خشکسالی

میزبانی از پرندگان مهاجر در استان به خاطره ها می پیوندد؟

خراسان شمالی همه ساله میزبان گونه های مختلفی از پرندگان مهاجر است اما آیا می توانیم انتظار داشته باشیم در آینده هم میزبان این مهمانان و مسافران در استان باشیم. باید گفت با تداوم وضعیت خشکسالی و در صورت نبود برنامه ریزی و چاره اندیشی برای میزبانی از پرندگان مهاجر در استان، این احتمال وجود دارد که در آینده ای نه چندان دور، پرواز این پرندگان زیبا را به خراسان شمالی شاهد نباشیم. با این اوصاف آیا میزبانی از پرندگان مهاجر به این خطه به خاطره ها می پیوندد؟

ایرنا در این زمینه نوشت: تالاب ها و آبگیرهای خراسان شمالی که هر ساله میزبان هزاران قطعه پرنده مهاجر بود در معرض خشکسالی قرار دارند و بیم آن می‌رود که این زیستگاه‌ها در سال‌های آینده با خطر خشکسالی مواجه شوند. اردیبهشت که به نیمه می رسد تالاب ها، بندها و سدهای خراسان شمالی آبگیری می کنند و دیگر منتظر رقص پرندگان مهاجری می شوند که سوار بر نسیم ملایم بهاری روی آبگیرها به پرواز در می آیند و آوازهای دلنشین این پرندگان، محیطی دست نیافتنی و زیبا را خلق می کنند. سدهای شیرین دره، بیدواز، بارزو و چری به همراه طبیعت رودخانه های اترک و کال شور ،همه ساله مامن امنی برای پرندگان نادری است که از جنوب به سمت مناطق شمالی نیمکره زمین کوچ می کنند و در این فصل از سال سری هم به آبگیرها می زنند و چند وقتی مهمان خراسان شمالی می شوند. گروه های اصلی پرندگان آبزی و کنارآبزی که در فصل مهاجرت در استان خراسان شمالی مشاهده می شوند معمولاً متعلق به یکی از گروه های کشیم ها، پلیکان ها، باکلان ها، اگرت ها و حواصیل ها، لک لک ها و اکراس ها، فلامینگوها، غازها و قوها و اردک ها، درناها، یلوه ها و چنگرها، کنار آبزیان، کاکائی ها و پرستوهای دریایی هستند. مردم این خطه بیش از هر زمانی خشکسالی را لمس می کنند و آمارها حاکی از شرایط نامناسب سدها و بندهای استان است و بیم آن می رود که این خشکسالی ها دامن پرندگان مهاجر را نیز بگیرد. کارشناسان محیط زیست، کمبود منابع آبی و خشکسالی را علت این پدیده می دانند و [این احتمال وجود دارد] مردم این استان در سال های آتی منتظر پرواز پرندگان مهاجر نباشند. از سال ۲۰۰۶ هر ساله دومین شنبه ماه می به نام روز جهانی پرندگان مهاجر نامگذاری شده است، امسال این روز با ۲۳ اردیبهشت مصادف شد. حضور و فرود پرندگان مهاجر با موضوع آب گره خورده است و ناگفته پیدا است که اگر آبگیرها، تالاب ها و سدها برای میزبانی آماده نباشند، این پرندگان هم در مسیر مهاجرت با مشکل روبه رو می شوند. در این باره اداره کل هواشناسی خراسان شمالی اعلام کرده است که میزان بارندگی‌ها در استان در سال آبی جاری (ابتدای مهر ۱۴۰۱) تا ۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۲ به ۱۴۰/۶ میلیمتر رسید که نسبت به دوره بلندمدت، کاهش ۳۱ درصدی را نشان می‌دهد.

مدیرکل هواشناسی خراسان شمالی در این باره گفت: میزان بارش باران در بلند مدت ۲۳۰/۴ میلیمتر در استان ثبت شده است. «مجید بیجندی» اظهار کرد: بارش یک ساله کامل در استان بیش از ۲۵۰ میلیمتر است که بر این اساس از ابتدای مهر پارسال تا ۱۷ اردیبهشت امسال ۵۶/۱ درصد از بارندگی های سال آبی جاری تامین شد، این در حالی است که میزان تحقق بارندگی در سطح کشور به طور میانگین ۶۹/۵ درصد است. وی گفت: بر اساس تحلیل شاخص «استاندارد بارش، تبخیر و تعرق» (SPEI) دوره یک ساله تا پایان اسفند ۱۴۰۱ حدود ۹۴ درصد از مساحت استان درگیر خشکسالی است. وی اظهار کرد: در این مدت ۶/۶ درصد از مساحت استان با میزان بارندگی نرمال، ۳۰ درصد از مساحت با خشکسالی خفیف، ۴۸/۲ درصد با خشکسالی متوسط، ۱۴/۳ درصد با خشکسالی شدید و ۰/۷۴ درصد از وسعت استان با خشکسالی بسیار شدید مواجه است. وی خاطرنشان کرد: ۱۰۰ درصد از پهنه شهرستان مانه و سملقان و شهرستان گرمه دچار خشکسالی است و این رقم در بجنورد ۹۹/۶ درصد است. براساس اعلام مسئولان حفاظت محیط زیست خراسان شمالی، پارسال پرندگان مهاجر بیشتری در استان فرود آمدند به طوری که این رقم نسبت به سال قبل از آن ۱۵ درصد افزایش داشت. از آن جایی که سرشماری ها در فصل پاییز انجام می شود با این روند خشکسالی پیش بینی می شود که اتراق پرندگان مهاجر در این استان کاهش یابد.

رئیس حفاظت و مدیریت حیات وحش اداره کل حفاظت محیط زیست خراسان شمالی در این باره گفت: در سرشماری زمستان سال گذشته، ۱۱ سایت در استان مورد آماربرداری قرار گرفت و حدود ۶ هزار پرنده از ۲۵ گونه پرنده آبزی و کنارآبزی مهاجر شمارش شد. از پرندگان آبزی و کنارآبزی فهرست سرخ IUCN (گونه های در معرض خطر) می توان به گونه اردک سرحنایی اشاره کرد، همچنین لک لک سیاه که جزو گونه های کمیاب است در آبگیرهای استان مشاهده شد. «بهروز جعفری» افزود: عموماً هر ساله پرندگان مهاجر آبزی و کنارآبزی در اوایل پاییز برای زمستان‌گذرانی یا در فصل های بهار و تابستان برای زادآوری به ایران می‌آیند. البته گروه دیگری نیز مهاجر عبوری هستند و تنها حدود چند هفته برای استراحت و تجدید قوا مهمان کشورمان می‌شوند. وی اظهارکرد: سالانه تعداد زیادی پرنده به استان وارد و اغلب در تالاب‌ها ساکن می‌شوند، موضوعی که توجه به وضعیت تالاب‌ها را به عنوان یک اصل اجتناب ناپذیر در حیات پرندگان مهاجر پررنگ می کند و نشان از ارتباط زنجیروار تمامی بخش‌ها و اجزای طبیعت به همدیگر دارد.

وی خاطرنشان کرد: مشاهده نشدن پرندگان مهاجر یا کاهش چشمگیر جمعیت پرندگان مهاجر در یک سایت، همچنین تَرک زیستگاه توسط گونه‌های بومی یک منطقه، نشانگر این حقیقت تلخ است که زیستگاه مذکور دیگر شرایط مناسب را برای پذیرایی از پرندگان ندارد و سلامت زیستگاه به خطر افتاده است که در نهایت مرگ زیستگاه را در بر خواهد داشت و این موضوع به عنوان زنگ خطر برای جوامع بشری است.

«جعفری» با اشاره به تاثیر خشکسالی در وضعیت زیستگاه های پرندگان مهاجر گفت: در بین گونه‌های مختلف حیات وحش، پرندگان بیش از سایر گونه‌ها به آب و هوا و تغییرات محیطی واکنش نشان می‌دهند. رئیس حفاظت و مدیریت حیات وحش اداره کل حفاظت محیط زیست خراسان شمالی درباره وضعیت زیستگاه ها در استان گفت: اکنون خشکسالی سبب شده تا شرایط در سدها، آبگیرها و آب بندهای استان مناسب نباشد. وی تصریح کرد: علاوه بر شرایط زیستگاه، احساس امنیت، مهم ترین عامل تداوم حضور پرندگان مهاجر در یک سایت است. وجود عوامل تهدید در یک زیستگاه و به خصوص شکار بی رویه پرندگان در فصل مهاجرت باعث می‌شود پرندگان مهاجر با رجوع به حافظه تاریخی خود، به تدریج مسیر مهاجرت و توقفگاه‌هایشان را تغییر دهند. وی اظهارکرد: تخریب زیستگاه ها و شکار بی رویه از مهم ترین دلایل کاهش پرندگان مهاجر در استان است.

«جعفری» افزود: بقای پرندگان مهاجر در گرو آگاهی امروز ماست و باید با تلاش، زمان از دست رفته را جبران و کوشش کنیم تا از پرندگان مهاجر، این مهمانان زیبای کشورمان در فصل مهاجرت حفاظت کنیم. برای کاهش خطرات و تهدیدات وارد شده بر پرندگان آبزی و کنارآبزی مهاجر، باید اطلاع رسانی در خصوص حفاظت از پرندگان مهاجر افزایش یابد. رئیس حفاظت و مدیریت حیات وحش اداره کل حفاظت محیط زیست خراسان شمالی افزود: همچنین آموزش جوامع محلی برای بالا بردن سطح اطلاعات و آگاهی باید بیشتر شود و گونه‌های پرندگان در خطر انقراض از طریق رسانه ها و بروشورها معرفی شود. در همین حال، کارشناس مسئول حیات وحش اداره کل محیط زیست خراسان شمالی از کاهش حضور گونه های پرندگان مهاجر در این استان خبر داد.

«محمد تقدیسی» در گفت و گو با ایسنا، با اشاره به سرشماری های انجام شده از زیستگاه های پرندگان مهاجر در این استان، اظهار کرد: تعداد پرندگان مهاجری که در آبگیرهای این استان مدتی را گذران می کنند کاهش نیافته است اما با کاهش ترکیب گونه ای آن مواجه هستیم. وی گفت: قو و یکی از انواع اردک‌های ماهی‌خوار، گونه هایی از پرندگان مهاجر هستند که در سرشماری های اخیر در استان مشاهده نشده اند. وی با اشاره به ارتباط خشکسالی و زیستگاه های پرندگان مهاجر بیان کرد: خشکسالی یکی از مشکلاتی است که زیستگاه های پرندگان مهاجر و زندگی این گونه از پرندگان را تحت تاثیر خود قرار داده است. وی افزود: طبق آمار ارائه شده از حوزه پژوهش های مجلس، حدود ۷۵ درصد از پهنه های آبی و تالابی کشور، از دست رفته که این امر زندگی این گونه از پرندگان را تحت تاثیر خود قرار می دهد. به گفته این مقام مسئول، علاوه بر خشکسالی، عوامل دیگری نیز وجود دارند که حیات این گونه ها را تحت تاثیر قرار می دهد. انجام فعالیت های کشاورزی و مبارزه با آفات از این جمله است و سم پاشی های انجام شده نیز موجب مسمومیت این پرندگان می شود.

وی تاکید کرد: بنابراین برای حفظ زیستگاه های این گونه از پرندگان و حیات آن ها باید به سوی اجرای طرح الگوی کشت، استفاده از شیوه های نوین آبیاری به منظور حفظ منابع آبی و مبارزات بیولوژیک پیش برویم. کارشناس مسئول حیات وحش اداره کل محیط زیست خراسان شمالی با بیان این که پرندگان مهاجر در این استان به دو شکل هستند، گفت: یک دسته از این پرندگان زمستان گذران هستند که فصل زمستان را در این استان طی می کنند و تعدادی نیز پرندگان عبوری هستند که فقط ۱۰ تا ۱۵ روز در این استان حضور دارند.

به گفته وی، پرندگان مهاجری همچون اردک سرسبز، باکلان و خودکا از پرندگان زمستان گذران در این استان هستند و پرندگانی همچون فلامینگو و باکلان از گونه های پرندگان عبوری هستند.

«تقدیسی» افزود: در زمستان سال گذشته سرشماری از پرندگان مهاجر در این استان انجام شد که طی انجام این سرشماری ۶ هزار قطعه پرنده از ۲۵ گونه مشاهده شدند.

وی درباره فواید پرندگان مهاجر نیز بیان کرد: در واقع پرندگان مهاجر موجب پراکنش دانه های گیاهی و گرده افشانی می شوند و از سوی دیگر در کنترل آفات نیز نقش مهمی دارند. وی تاکید کرد: علاوه بر آن تک تک پرندگان مهاجر به عنوان بانک ژن محسوب می شوند و به شدت به آن ها نیازمند هستیم.

وی آرامش روانی که با دیدن آن‌ها به انسان دست می دهد و همچنین تاثیر آن ها برای جذب گردشگر و توسعه صنعت گردشگری را از دیگر فواید پرندگان مهاجر دانست.